

FERRAN DE POL

La gent de la cultura

Hem cregut adient de demanar a l'escriptor i advocat Lluís Ferran de Pol, fill d'Arenys de Mar (1911) i bon coneixedor del Maresme, que confegís un breu però il·lustre diccionari dels personatges que la comarca ha fornït a Catalunya. El mateix Ferran de Pol ens aclaria quins han estat els criteris que ha seguit a l'hora de fer la tria dels noms que hi apareixen. L'autor de *Érem quatre* explica que en primer lloc «el criteri seguit per portar aquí els noms triats ha estat naturalment el del poble, vila o ciutat de naixença. Ho adverteixo d'antuvi perquè, encara que sembli obligat i lògic, sovint se cercarà algú per la vinculació amb certa població i el lector podria quedar defraudat en no trobar-lo. Posaré dos exemples contraposats. El gran lluitador sindical Joan Peiró té bona part de la seva combativa vida lligada a Mataró, però no el trobareu aquí perquè va néixer a Barcelona. En canvi hi ha el pianista Carles Gumersind Vidiella que, nascut a Arenys de Mar, en sortí a quatre anys per anar a Barcelona i a París després, ciutats on es formà. Tampoc no s'assenyalen els escriptors que han magnificat llocs de la comarca, malgrat el seu gran valor, com per exemple Eugeni d'Ors amb *La ben plantada* i *Gualba, la de mil veus*. Tampoc ho hi he inclòs el més gran valor arenyenc, Salvador Espriu, nat a Santa Coloma de Farners (La Selva), perquè n'era notari el seu pare l'any 1910, però amb totals arrels, de parentiu i d'estada, a Arenys de Mar. N'és fill adoptiu i tota la seva obra té l'arrel i la projecció en el binomi Arenys-Sinera».

Diguem de passada que el diccionari ha estat confegit per ordre alfabètic tant pel que fa a les poblacions de la comarca com pel que respecta als noms propis que hi són esmentats. Ferran de Pol es va llicenciar en dret l'any 1933 i quatre anys més tard va guanyar el premi de narracions Narcís Oller amb el recull intítulat *Tríptic* que no va poder ser publicat fins a l'any 1964. L'any 1939 es va exiliar i va residir uns vuit anys a Mèxic, on fou director del *Full Català* i dels històrics *Quaderns de l'exili*. Va ser durant aquests anys que es llicencià en lletres (1946) i escriví aleshores sobre qüestions de literatura i art a la premsa. Altres obres seves són: *Abans de l'alba* (1954) evocació de la mitologia maia, *La ciutat i el tròpic*, recull de narracions (1956), *Miralls tèrbols* (1966) i *De lluny i de prop* (1973).

ALELLA

FRANCESC FERRER I GUÀRDIA (1854-1909)

Fou ferroviari, republicà i francmà, i es va exiliar a París el 1885. Tornat a Barcelona, creà l'Escola Moderna on establí un ensenyament laic i racionalista, adreçat principalment als obrers, i amb contactes amb les escoles populars lerrouxistes. L'Escola dirigida per Soledat Vilafranca, amb la qual s'uní,

tingué un ampli desenvolupament. El 1905, Mateu Morral, empleat a l'editorial de l'Escola Moderna, atempta contra Alfons XIII i Ferrer i Guàrdia és processat per bé que absolt per manca de proves. En els esdeveniments de la Setmana Tràgica procurà que els republicans radicals n'assumissin la direcció, sense aconseguir-ho. Fou detingut i condemnat a mort sense proves. L'afusellaren el 13 d'octubre del 1909, fet que provocà una intensa campanya eu-

ropea al seu favor fins a tenir-se'l per màrtir de l'educació laica. Li fou dedicat un monument a Brussel·les.

ARENYS DE MAR

JOSEP MARIA ARNAU I PASCUAL (1851-1915)

Va escriure comèdies de costums on la intriga és discreta i el realisme i la comicitat gens estridents. Fou mantenidor dels Jocs Florals de Barcelona els anys 1869 i 1887. Passà per la universitat i potser per això estalvià la broma grassa que solia caracteritzar el teatre català de l'època. Les seves millors obres foren *Les ametlles d'Arenys* (1886), *Les pubilles i els hereus* (1869) i especialment *La mitja taronja* (1868) que passa per ser la seva obra més assolida.

JOSEP BARALT I TORRES (1740-1829)

Membre d'una vella família de navegants, ell mateix actuà com a marí mercant de guerra, i fins practicà el cors. Era propietari de diversos vaixells que feien la ruta d'Amèrica. Alferes de fragata, fou ascendit a tinent graduat. Organitzà una escola de nàutica, primer a casa seva —avui Museu d'Arenys—, i després enfront del mar a l'anomenat Estudi dels Pilots. Una ordre de l'any 1792 establia que l'Escola Nàutica d'Arenys fos l'única de la província marítima de Mataró.

L'ensenyament teòric anava acompanyat de viatges a Amèrica, abans que els alumnes assolissin el títol de pilot. Per Reial Ordre del 6 de febrer de 1798 es disposa que l'Escola Nàutica d'Arenys passi a la ciutat de Mataró ja que aquesta ciutat era capital de la ja esmentada província marítima. Baralt no acceptà el trasllat i continuà a Arenys de Mar, malgrat que fou nomenat cap de la de Mataró. Una Ordre del 1798 disposa la permanència de la d'Arenys de Mar simultàniament amb la de Mataró, que acabà per no funcionar. En ocasió de la visita del rei Carles IV a Arenys aquest concedí el títol de reial a l'escola. Baralt és autor d'obres, en castellà, com *Cosmografia*, *Descripció del*

globus terraqui, Taules de navegació, Ús de les esferes artificials, Hidrografia, Taules de declinacions del sol, etc.

ELS QUATRE BISBES

Bisbe Pasqual (1645-1704)

Va ser doctor i catedràtic a Barcelona i Bolonya i l'any 1684 va arribar a ser bisbe de Vic. Va escriure l'obra *Ordinaris per les esglésies del Bisbat*.

Dr. Jaume Català i Albosa (1835-1899).

Fou bisbe de Barcelona l'any 1885 i essent Vicari General el Dr. Francesc de Pol i Baralt (que fou bisbe de Girona l'any 1907), s'esdevingué la famosa crisi del poeta i sacerdot Jacint Verdaguer. Com ex-almoïner dels Comillas i en relació amb les pràctiques exorcistes i el lligam amb la família de la no menys famosa Desidèria (Deseada), Verdaguer va patir la persecució del bisbe de Vic, Morgadas. El poeta, vell i pobre, perseguit i sense poder dir missa trobà acolliment al Bisbat de Barcelona. Explica el poeta a *En Defensa Pròpia* que en dir-li algú «busqueu un bisbe que us vulgui...» tot seguit anà a donar-ne compte al doctor Pol, «qui rebent-me amablement, després d'enraonar-ho amb el senyor bisbe, no em posà obstacles que residís i celebràs a Barcelona». I també: «Lo senyor Vicari General de Barcelona em digué el dia 10 del passat mes d'agost aquestes paraules: és un escàndol per Barcelona que vostè estiga dos anys sense poder celebrar missa. Lo que deia el Dr. Pol ho diu tothom que se n'entera bé.»

FRANCESC XAVIER VILÀ I MATEU (1854-1913)

Va ser caputxí i després de successives estades a França, Estats Units i l'Equador, entre d'altres, fou nomenat bisbe d'Adra i Vicari Apostòlic de Guam (Illes Marianes), on morí.

SALVADOR CASTELLÓ I CARRERAS (1863-1950)

Estudià a Bèlgica, Anglaterra i França i s'especialitzà en l'estudi dels coloms missatgers i en les seves aplicacions militars. El 1896 introduí a Espanya l'ensenyança de l'avicultura a la seva Escola, instal·lada a la «Granja Paraiso», a Arenys de Mar, després també «reial». Se li atorgà la Creu del Mèrit Militar i és autor d'una sèrie d'obres d'avicultura. Fou professor de l'Escola Superior de la Mancomunitat de Catalunya i la seva escola assolí un prestigi internacional.

JOAN COLOM (1879-1969)

La seva formació la va fer al costat del pintor Ramon Alsina. Passà llargues temporades a les Balears lliurat a la se-

va tasca de paisatgista, i, com a tal, fou un dels artistes catalans amb més alta estima i cotització durant el segon quart de segle. Va exposar amb gran èxit a Venècia, Pittsburgh, Londres, París, Madrid i naturalment Barcelona i Arenys de Mar. La darrera part de la seva vida visqué a Arenys, en una bella finca situada a la Muntanya del Mal Temps.

FÈLIX CUCURULL I TEY (1919)

Personalitat prou coneguda arreu de Catalunya, la seva activitat abasta la poesia, la narrativa i la història. Els seus poemes, de gran perfecció formal, són una veu original i en els seus millors moments, transcendents. A *mig camí del seny* (1946), *Vida terrena* (1948), *El temps que se'n escapa* (1959), però sobretot *Els altres mons* (1952) ens el revelen angoixat pels misteris de l'esperit del cosmos. Com a narrador es decanta per un realisme minuciós. Nacionalista integral, té el merit d'haver demostrat amb textos l'existència del sentiment de la Nació Catalana perseguida pràcticament des del 1640 i sense interrupció. La seva monumental *Història del Nacionalisme Català* ha donat un sentit nou al patriotisme i s'ha convertit en inesgotable pedrera on han furgat altres historiadors no sempre amb cita de la font. Especialment important és la seva virtual descoberta de Josep Narcís Roca i Farreres. La seva llista d'obres històriques fóra interminable d'enumerar.

FIDEL FITA I COLOMER (1836-1917)

Jesuïta des del 1850, la seva rigorosa aportació a la història i a la lingüística és enorme. Membre de l'Academia Española, fixà l'origen germànic, hebreu, sànscrit, celta i basc de gran nombre de paraules castellanques. Director de l'Academia de la Historia (1911) fins a la seva mort. És impossible de donar una llista de les seves obres i en citarem algunes, gairebé a l'atzar: *Lápidas hebreas de Gerona* (1874), *Barcelona en 1079* (1903), *Epigrafia visigòtica en Barcelona* (1907), *Los Reis d'Aragó i la seu de Girona* (1873). A l'Academia de la Historia es conserven, sense inventariar, gran quantitat de manuscrits seus. La Biblioteca Popular d'Arenys de Mar i el seu Arxiu porten el seu prestigiós nom.

FRANCESC FLOS I CALCAT (1859-1917)

Fou el fundador del primer col·legi totalment català (1898) anomenat Sant Jordi, en el qual realitzà una veritable revolució pedagògica. Pintat al terra de l'aula hi havia un mapa amb els ferrocarrils i carreteres de Catalunya i així els alumnes anaven figuradament d'un poble a l'altre. Utilitzà lletres mòbils i

així els nens creaven ells mateixos les paraules. Organitzà també una granja escolar on els alumnes assistien al meravellós misteri del naixement, creixença i maduració dels vegetals. Aprenien geometria amb figures de cartró i ensenyà el castellà i el francès en funció del català ja après, i així no els barrejava. Practicaven el ball ritmat i gimnàstica, aprenien notació musical i solfeig. L'any 1899 estimulà la creació de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana.

JOSEP Me MIQUEL I VERGÉS (1905-1964)

Començà les carreres de medicina i lleis a Barcelona, que aviat abandonà. Cultivà el teatre i en aprofitar el fons de la Biblioteca Surribas d'Arenys de Mar —per desgràcia dispersada—, s'especialitzà en estudis de la Renaixença catalana. La *premsa catalana del vuitcents* (1937) fou portada a terme amb gran minuciositat i informació. Presenta els autors de la Renaixença en l'*Antologia general de la poesia catalana* (1936), en la qual Martí de Riquer tingué cura de la poesia popular i clàssica i Joan Teixidor de la moderna. Durant la guerra fou secretari de Bosch Gimpera i s'exilià a Mèxic on estudià la premsa insurgent de manera total. Es doctorà en lletres i fou catedràtic d'història de la independència mexicana. Publicà també *Els primers romàntics dels països de llengua catalana* (Mèxic, 1944, reeditada en facsímil fa pocs anys per «Leteradura» de Barcelona) i fou, també, cofundador del *Full Català* i dels *Quaderns de l'exili*. Miquel i Vergés és presentat com a docte en humanitats per Salvador Espriu en alguna obra seva, però a part de català i castellà no conegué cap altra llengua, com admetia divertit, actitud que segurament explica la mitificació irònica de l'Espriu.

JOSEP PALOMER I ALSINA (1885-1961)

Va impulsar, entre d'altres, la restauració del Monestir de Poblet. En els seus treballs hi sol haver una barreja de documentació històrica i de fantasia literària, sovint interessants. Pot dir-se que va ser un historiador doblat de literat i al servei d'una certa aspiració del poble d'Arenys de Mar de constituir-se en una petita pàtria. Sense desconèixer els mèrits de mossèn Palomer com a historiador local i general, té a més la gràcia d'haver ajudat a crear una mena de mitologia arenyenca. Va escampar un polsim d'or a la menuda història d'Arenys de Mar i aquest és el caire més creador del seu talent. Entre d'altres obres va escriure: *Anècdotes arenyenes* (1917), *Un patge de Maria Antonieta* (1917), *Chopin a Arenys de Mar* (1921), *Estampes de Poblet*, *Siluetes de Santes Creus* (1927) i, entre d'altres, *La decadència de Poblet* (1929).

GUMERSIND CARLES VIDIELLA I ESTEBAN
(1856-1915)

Als quatre anys la seva família es va traslladar a Barcelona. Apassionat pianista, es va conformar de tocar en un cafè, però, descobert el seu talent assolí d'anar a París amb una pensió l'any 1878. Va estudiar gairebé un any amb Marmontel i sota el seu mestratge es convertí en un pianista reconegut. Per bé que va assolir grans triomfs a París, retornà a Barcelona, on donà concerts a les sales més destacades. Al seu torn va ser un excel·lent professor de piano i entre les seves composicions cal esmentar *La primavera*, *Romances* i *Estudis*.

JOSEP M.ª PONS I GURI (1909)

Historiador i jurista especialitzat en dret català, del qual fa la presentació a l'Enciclopèdia Catalana. Fundador i director de l'Arxiu i Museu Fidel Fita (1934), entre els seus treballs jurídics cal fer esment de: *El testamento parroquial en el siglo XIV* (1963), *Constituciones conciliares tarraconenses de 1229 a 1330*, i edició del text original de les *Constituciones i altres drets de Catalunya* (1952), *Diplomatari del monestir de Sant Pol de Mar* (1966), etc. Sobre història de l'art va publicar obres com *Un siglo de arte religioso en San Martín de Arenys* (1942), *Noticias de artistas arenyeses en el siglo XVIII* (1943), *El retablo mayor de Arenys de Mar obra de Pau Costa* (1944). Finalment d'entre els seus treballs històrics cal assenyalar aquí *Estudi dels pilots* (1960), *Nomenclátore de la diócesis gerundense en el siglo XIV* (1965). Pons i Guri ha format i forma joves investigadors i la seva intervenció guiadora en tesis i obres diverses és essencial.

MATARÓ

MIQUEL BIADA I BUNYOL (1784-1848)

Pilot per l'escola nàutica d'Arenys de Mar, emigrà a Veneçuela, on fou armador, consignatari i comerciant a Maracaibo. Contrari al moviment d'independència de Simón Bolívar, lluità a favor de la metròpoli amb les armes a la mà, en mar i en terra. En triomfar el moviment independentista, arruïnat, es traslladà a Cuba, on reféu la seva fortuna i lluità també sempre contra els moviments secessionistes. Impressionat per les possibilitats del ferrocarril—Cuba fou el segon país americà que l'implantà (1834-37), després d'Estats Units (1830)—, volgué portar-lo a Catalunya, i amb l'ajut tècnic i financer britànic féu projectar (1845) i portar a terme la línia Barcelona-Mataró, la primera del'Estat Espanyol, inaugurada el 28 d'octubre del 1848, mig any després de la seva mort. Aquest ferrocarril, que l'any 1856 arribava a Arenys de Mar, ha tingut molta importància en la discutida comarca del Maresme.

MANUEL BLANCH I PUIG (1827-1883)

Mestre de capella a Santa Maria de Mataró, són obres seves: dos graduals per a orquestra (1855-57), un *Miserere* per a veus i orgue (1860) i *Tu es Petrus*. També és autor de la *Missa de Glòria* per a quatre solistes, orgue i orquestra que coneixem amb el nom de *Missa de les Santes* (Juliana i Semproniana), que va ser revisada i reorquestrada el 1966 pels mestres Cristòfor Taltabull i Joaquim Soler.

DAMIÀ CAMPENY I ESTRANY (1771-1883)

Fou pensionat el 1796 per estudiar a Roma, on anà l'any següent ingressant a l'Accademia di San Luca. Fou amic i deixeble d'Antoni Canova i treballà als tallers del Vaticà. El 1815 tornà a Barcelona i esdevingué professor d'escultura a Llotja, fou nomenat acadèmic de mèrit de la de San Fernando a Madrid i escultor de cambra honorari. El 1850 fou membre de l'Acadèmia de Belles Arts de Barcelona i és un dels millors escultors catalans de l'època i estil neoclàssics i cultivador de temes principalment mitològics: *Hèrcules*, *Farnesi*, *Neptú*, *Lucrècia*, *Cleopatra*, *Himeneu*, *Vestal*, París són algunes de les seves millors obres.

PERE JOAN FERRER I DESORRENT
(1431-1504)

En les lluites del temps de Joan II, intervingué primer contra ell (defensa de Barcelona el 1462) però l'any 1471 al seu favor essent-li concedida la senyoria de Mataró, Argentona, Cabrera, Vilassar, Premià i del castell de Burriac. Lluità al Rosselló contra França el 1474 i se li concediren la jurisdicció civil i militar sobre les poblacions esmentades, però el rei Ferran el Catòlic el desposseí i tornà els llocs a la jurisdicció reial. És autor d'un tractat de cavalleria *Sumari de batalla a ultrança* i d'un *Pensament*, debat entre Amor i Cavalleria.

ANTONI COMAS I PUJOL (1931-1981)

Historiador i crític literari. Es doctorà el 1956 amb un estudi sobre Ramon Vidal de Besalú. Catedràtic de llengua i literatura catalanes a la Universitat de Barcelona (1965). Publicà edicions crítiques de Teresa de Jesús i de Joan Boscà. També ha publicat títols com *Assaigs sobre literatura catalana* (1968), *Excel·lències de la llengua catalana* (1967), *Un segle de poesia catalana* (1968) i el volum IV de la *Història de la literatura catalana* (1972) dirigida per Martí de Riquer, dedicat a l'estudi del conreu de la literatura catalana als països de llengua catalana durant el segle XVIII, que és la seva obra més rica.

MELCIOR DE PALAU I BOSCH (1600-1670)

Polític i eclesiàstic, fill del batlle i capità d'infanteria Melcior de Palau Arnau i de Palau. Ardiaca de Vic el 1637 prengué part el mateix any a la batalla de Salses. El comte de Santa Coloma el trameté a Madrid per explicar l'agitació catalana provocada pels fets del 1640. Actuà amb gran activitat a la Guerra dels Segadors i assolí el bisbat d'Urgell el 1664.

ANTONI PUIG I BLANCH (1795-1840)

Era més conegut com Antoni Puigblanch, que és com signava les seves obres. Sembla, però, que no arribà a ordenar-se tot i haver seguit estudis eclesiàstics a Girona. També va estudiar a Madrid i a la Universitat d'Alcalà, on fou catedràtic d'hebreu. Va anar a Cadis devers el 1811 i, liberal convençut com era, publicà amb el pseudònim de Natanael Jomtob *La Inquisición sin máscara*, per la qual cosa va ser jutjat i absolt. S'exilià a Londres i allà publicà la traducció a l'anglès del llibre esmentat sobre la Inquisició. Amb el pronunciament de Riego va tornar i fou elegit diputat per Catalunya. La posterior reacció absolutista l'obligà a refugiar-se altre cop a Anglaterra on, contra l'exiliat valencià Joaquim Llorenç Villanueva, publicà *Opúsculos gramático-satíricos* (1828). També va ajudar a fer possible l'edició catalana de *Lo Nou Testament* de Josep Melcior Prat i Colom. D'altra banda, se'l considera un precursor de la Renaixença per les seves inèdites *Observaciones sobre la lengua catalana* on comenta la *Gramática* de Ballot. Una altra obra inèdita seva és *La regeneración política de España*, on dividia Espanya en tres estats independents: Celtibèria, Hispània Oriental—és a dir, països de llengua catalana—i Hispània Occidental.

FRANK MARSHALL I KING (1883-1959)

Anglès d'origen, estudià música a Barcelona amb Enric Granados. Fou un notable pianista però es decantà per l'ensenyament musical. Dirigi l'Acadèmia Granados des del 1916 i l'any 1920 fundà l'Acadèmia Marshall. Entre d'altres fou professor de Carme Monturiol, autora teatral i bona intèrpret. És autor de *Suite Catalònia*, *Allegro di concerto*, *Fantasia* i nombroses cançons. També va escriure *Mecanismo del pedal y la sonoridad del piano*.

JOSEP PUIG I CADAFALECH (1867-1957)

Arquitecte, historiador de l'art i polític, és una de les figures més conegudes de la recent història política i cultural catalana. Es doctorà a Madrid (1888) després d'estudiar arquitectura i ciències exactes a Barcelona. Va ser ar-

quitec municipal de Mataró. Finalment s'establí a Barcelona, on treballà com a arquitecte amb un estil fet d'elements tradicionals catalans, gòtics, flamenecs, platerescs i on l'originalitat rau en la seva fusió. Cofundador de l'Institut d'Estudis Catalans, estimulà les excavacions a Empúries. És autor d'obres com *L'arquitectura romànica catalana* (1909-18), *La geografia i els orígens del primer art romànic* (1932), *L'Architecture gothique civile en Catalogne* (1935) i *L'escultura romànica a Catalunya* (1949). De la seva activitat acadèmica cal remarcar que donà cursos a la Sorbonne, Harvard, Cornell, París, Roma, Bucarest i Belgrad i obtingué el títol de doctor «honoris causa» de les universitats de Friburg, París i Tolosa. Va ser cofundador de la Lliga de Catalunya i, com a regidor de l'Ajuntament de Barcelona, promogué els museus de la ciutat. Va ser diputat a Corts quan la Solidaritat (1907) i col·laborà amb Prat de la Riba sobretot en la promoció de l'ensenyament tècnic. El 1919 fou president de la Mancomunitat i donà impuls a les biblioteques populars i a l'ensenyament agrícola i ramader. El servei de meteorologia, l'Escola de teixit de punt a Canet i la d'infermeres, també van estar creacions seves. La seva participació en la campanya per assolir un Estatut d'Autonomia va ser molt activa, fins que fou destituït pel cop d'Estat de Primo de Rivera l'any 1923.

JOAN PUJOL (?-1603)

Fou prevere de Mataró i possiblement hi va néixer. Poeta bilingüe, en català i castellà, va escriure en la primera d'aquestes llengües un poema èpic a la victòria de Lepant, una *Visió en somni* on Ausias March se li apareix i se li plany per la incomprensió de la seva obra i de les males traduccions. També va publicar algunes glosses de poemes d'Ausias March així com composicions didàctiques i religioses. El poeta valencià, no cal dir-ho, exercí una gran influència en Joan Pujol, la qual cosa el mena a ser-ne gairebé un propagandista.

TERENCI THOS I CODINA (1841-1903)

Doctor en dret i mantenidor dels Jocs Florals de Barcelona (1863). Mestre en gai saber el 1887. Fou diputat provincial per Mataró del 1877 al 1880. Traduí al català el *Tractat de la imitació de Crist* (1894), però se'l recorda sobretot per la seva col·lecció de rondalles d'inspiració popular *Lo llibre de la infantesa* (1866).

FRANCESC XAVIER LLAMPILLES (1731-1810)

El seu nom era en realitat F.X. de Cerdà i de Cerdà. Jesuïta des del 1748, després de l'exili de l'any 1767, visqué a

Ferrara i Gènova, on publicà en sis volums (1782-84) el seu *Saggio storico-apologetico della letteratura spagnola*. Aquesta obra és una història de la cultura hispànica —des dels hispano-romans, visigòtics i arabo-hispànics fins al Renaixement— i de la literatura provençal, que ell identificà amb la catalana. Té valor principalment com a erudit.

MALGRAT

MARIA CUBÍ I SOLER (1801-1875)

Visqué als Estats Units, Cuba i Mèxic, on fundà col·legis i la famosa *Revista bimestre cubana* (1831) que durà fins al 1959. Tornat a Barcelona, s'apassionà per la frenologia fundada per Franz Josef Gall i va ser acusat davant el tribunal eclesiàstic de Compostel·la. També s'interessà pel magnetisme animal de Mesmer. És autor del llibre *La frenología y sus glorias*, que es va publicar també en francès. S'interessà també per la lingüística i proposà una ortografia castellana amb criteris i punts de vista que després s'han acceptat. Demostrà sempre simpatia per les llengües minoritàries i prologà *O Benzo* considerat avui dia com un antecendent del renaixement del gallec. Fundà la revista *La Antorcha* (1848-50) amb agudes observacions sobre la societat de la seva època.

PREMIÀ DE DALT

JOSEP MAS I DOMÈNECH (1870-1942)

Erudit autodidacte és la definició que millor li escau. Investigà els fons documentals de la Catedral de Barcelona i dels Arxius Diocesà, de la Corona d'Aragó i d'Història de la ciutat. Oferí gran quantitat de dades inèdites sobre els pobles i esglésies del Bisbat de Barcelona als estudiosos. Entre les seves obres de divulgació cal esmentar: *Notes sobre antics pintors a Catalunya* (1911-12), *Notes sobre escultors antics de Barcelona* (1913), *Guia itinerario de la catedral de Barcelona* (1916), *Efemèrides de l'arxiprestat de Mataró* (1923), *Notes històriques del bisbat de Barcelona* (1906-21) en tretze volums.

TORDERA

PRUDENCI BERTRANA (1867-1941)

Féu el batxillerat a Girona i l'any 1885 es matriculà a Llotja. Novament a Girona i perduda l'herència paterna, fa de professor de dibuix i es guanya difícilment la vida com a pintor. Fou perseguit com a republicà i, novament a Barcelona, dirigí «*L'Esquella de la Torratxa*» i «*La Campana de Gràcia*». Fou periodista, escriptor i professor de pintura. És un dels nostres grans escriptors, i *Josafat* (1906), *Nàufrags* (1907), els con-

tes recollits a *Crisàlides* (1907) i sobretot *Proses bàrbares* (1911) el consagren i afermen per sempre el seu prestigi. És també important *L'ós benemèrit i altres bèsties* (1932). *Jo!** produí un gran escàndol per al·ludir de manera transparent al metge i escriptor Dídac Ruiz. Fou també autor teatral d'obres com *Enyorada solitud!* (1917), *Les ales d'Ernestina* (1921), *La dona neta* (1924), *El comiat de Teresa* (1931). La seva trilogia *Entre la terra i els núvols* (*L'Hereu*, 1931; *El vagabund*, 1933; i *L'impenitent*, 1948) ens ofereix l'autobiografia i la seva visió antiintel·lectual. Aurora Bertrana i Salazar, filla seva nascuda a Girona, és autora d'interessants llibres on es reflecteixen els seus viatges.

* *Jo!* *Memòries d'un metge filòsof* és el títol complet de l'obra.

VILASSAR DE DALT

FRANCESC FELIU DE LA PENYA (1801-1851)

Descendent col·lateral de Narcís Feliu de la Penya, participà a la Guerra del Francès com a sots-tinent. Fou destinat a Costa Rica (1817-21) i, en tornar, fou secretari del ministre de la guerra. Publicà, a Sevilla, una novel·la, *Elena y Paulina*. Publicà també *Gomera* contra l'ús dels presidis africans i diversos escrits sobre qüestions militars.

VILASSAR DE MAR

JAUME ALMERA I COMAS (1845-1919)

Geòleg. Doctor en Ciències per la Universitat de Barcelona i en Teologia a València. Ingressà a l'Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona i, amb l'ajut de la Diputació de Barcelona, inicià la confecció del mapa geològic de la província malgrat la manca de material topogràfic i de plànols. És autor del primer mapa geològic de la zona del Pla de Barcelona (amb el cartògraf Eduard Brossa), presentat al Congrés Geològic Internacional de Londres (1888). Se li reconegué una categoria internacional i el 1907 fou president de l'Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona. Algunes de les seves obres més interessants són: *Descripción geológica y génesis de la Plana de Vich* (1906), *Memoria sobre los depósitos pliocénicos de la cuenca del bajo Llobregat* (1894-95), *Excursión geológica dirigida a estudiar las relaciones del grupo de Montgat con el de Vallcarca* (1902), entre d'altres.

JOAN MAS I MARCARÓ (1892)

Dibuixant, pintor i gravador. Distingit com a autor d'aquarel·les i d'aiguaforts, entre ells l'àlbum *Les més belles vistes de la catedral de Barcelona* (1929). Ha participat en exposicions a Barcelona i a ciutats d'Amèrica, tant del Nord com del Sud. Col·laborà amb Puig i Cadafalch.

* Ferran de Pol. Escriptor i advocat.

